

สรุปข่าวงานสัมมนาวิชาการสัญญา ฐปท.สกอ. ประจำปี 2566

วันที่ 1 ธันวาคม 2566

ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ฐปท. สกอ.) ได้จัดงานสัมมนาวิชาการ สัญญา ประจำปี 2566 หัวข้อ “ขับเคลื่อนภาคเกษตรอีสานให้ “เปลี่ยนผ่าน” สู่อุตสาหกรรม” ในวันศุกร์ที่ 1 ธันวาคม 2566 เวลา 09.00-11.30 น. ณ ห้องประชุมสามพันโบก แกรนด์บอลรูม โรงแรมเซ็นทารา อุบล อำเภอมือง จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้ภาคธุรกิจและประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) ได้รับทราบทิศทางเศรษฐกิจการเงิน นโยบาย ฐปท. รวมถึงประมาณการเศรษฐกิจภาคอีสานในอีก 2 ปี ข้างหน้า เพื่อการวางแผนของภาคธุรกิจและครัวเรือน ตลอดจนรับฟังมุมมองเกี่ยวกับแนวทางการปรับตัวของภาคเกษตรเพื่อยกระดับและขับเคลื่อนไปสู่ความยั่งยืน โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งภาคธุรกิจ ภาคเกษตร สถาบันการเงิน การศึกษา หน่วยงานราชการ และประชาชนทั่วไป ผ่านช่องทางออนไลน์ (online) และ ณ สถานที่จัดงาน (onsite) โดยงานสัมมนาแบ่งเป็น 3 ช่วง

ในช่วงแรก เปิดงานสัมมนาโดย ดร. ทรงธรรม ปิ่นโต ผู้อำนวยการอาวุโส ฐปท. สกอ. โดยนำชม วิดีทัศน์ “5 ทศวรรษแบงก์ชาติอีสาน มุ่งสู่เศรษฐกิจการเงินที่ยั่งยืนและทั่วถึง” และกล่าวเปิดงาน

ในช่วงที่สอง เป็นช่วง Perspectives ในหัวข้อ “ชวนคุยทิศทางเศรษฐกิจ ชวนคิดปรับโครงสร้างภาคเกษตรอีสาน” โดย คุณมนัสชัย จิงตระกูล ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฐปท. สกอ. นำเสนอผลประมาณการเศรษฐกิจอีสาน (Gross Regional Product: GRP) เนื่องจากการเติบโตของเศรษฐกิจอีสานบางช่วงแตกต่างกันไป จากประเทศ รวมทั้งยังไม่มีแผนเผยแพร่ประมาณการไปข้างหน้า ทำให้การพิจารณาเฉพาะทิศทางเศรษฐกิจประเทศอาจไม่สะท้อนทิศทางเศรษฐกิจภูมิภาค ฐปท.สกอ. จึงได้ศึกษาและจัดทำประมาณการเศรษฐกิจภูมิภาคที่ให้น่าเชื่อถือต่อทิศทางเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ในช่วง 2 ปีข้างหน้า เพื่อให้ธุรกิจและประชาชนได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งผลประมาณการเศรษฐกิจอีสานปี 66 คาดว่าหดตัวในช่วงร้อยละ -2.0 ถึง -1.0 โดยหดตัวเกือบทุกสาขา เศรษฐกิจ ยกเว้นภาคก่อสร้าง และปี 67 ขยายตัวเล็กน้อย อยู่ในช่วงร้อยละ 0.4-1.4 ซึ่งเป็นอัตราการเติบโตที่ต่ำกว่าระดับประเทศ โดยเฉพาะกิจกรรมหลักที่อีสานพึ่งพิงมากถึง 1 ใน 3 ได้แก่ ภาคเกษตรและการผลิตที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเกษตรหดตัวจากสถานการณ์ภัยแล้ง โดยภาพรวมเศรษฐกิจอีสานในระยะสั้นจะไม่สดใสมากนัก

นอกจากนี้ หากมองในระยะยาวภาคเกษตรอีสานยังมีปัญหาเชิงโครงสร้างอื่น ๆ อีก เช่น แหล่งน้ำทำการเกษตรที่อยู่ในพื้นที่เขตชลประทานเพียงร้อยละ 10 โดยพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ทำนาข้าวซึ่งเป็นพืชที่ต้องการน้ำมาก ทำให้รายได้เกษตรกรอีสานมีความผันผวนสูงตามสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ นโยบายภาครัฐส่วนใหญ่เป็นนโยบายระยะสั้นที่ไม่จูงใจให้เกษตรกรปรับตัว ทำให้ความสามารถในการทำเกษตรของไทย ถดถอยลง ผลลัพธ์ทั้งหมดจึงสะท้อนมาที่ปัญหา “หนี้สิน” ที่ครัวเรือนเกษตรกรอีสานเป็นหนี้เกือบร้อยละ 80 และในช่วง 7 ปีที่ผ่านมา หนี้เกษตรกรอีสานมีอัตราการเติบโตสูงมาก และในระยะข้างหน้ายังมีความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ดังนั้น การทำเกษตรแบบเดิม คงไม่สามารถตอบโจทย์ได้อีกต่อไป ท้ายสุด ได้กล่าวถึงตัวอย่างจากกลุ่มที่ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลง และปรับตัว จนประสบความสำเร็จ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาคอีสานยังมีความหวังถ้าสามารถส่งเสริมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปรับตัวได้

ในช่วงสุดท้าย เป็นการเสวนาภายใต้หัวข้อ “ท้องถิ่นชวนคุย ชวนคิด สร้างเศรษฐกิจอีสานใหม่” ผ่านการเสวนากับผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน ได้แก่ คุณสินสมุทร ศรีแสนปาง ผู้จัดการ บจก. โรงสีศรีแสงดาว

คุณณรงค์ลักษณ์ อัครสกุลชัย ผู้นำวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวอินทรีย์แบรนด์ “ข้าวสุข” คุณวุฒิมงคล พลอยวิเลิศ ประธานสภาเกษตรกร จ.กาฬสินธุ์ และ รศ.ดร.ชวลิต ถิ่นวงศ์พิทักษ์ ผู้อำนวยการโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยมี คุณนพภา พันธุ์เพ็ง ประธานมูลนิธิสื่อสร้างสรรค์ เป็นผู้ดำเนินรายการ จากการเสวนาสรุปประเด็นสำคัญได้ 3 ข้อ ดังนี้

(1) **ทำไมภาคเกษตรอีสานถึงต้องปรับเปลี่ยน** จากวิกฤตและโอกาสในปัจจุบันที่เปลี่ยนไป วิกฤตเปลี่ยน ได้แก่ **อากาศเปลี่ยน**ทำให้ปริมาณน้ำฝนเปลี่ยนและพยากรณ์ได้ยากขึ้น **อายุเปลี่ยน** เกษตรกรอีสานอายุสูงที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นอีกทั้งย้ายมาอยู่ในเมืองมากขึ้น ทำให้แรงงานภาคเกษตรลดลงโดยเฉพาะรุ่นใหม่ **ปัจจัยการผลิตเปลี่ยน**ทั้งปุ๋ย ค่าไฟฟ้าที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น **ความต้องการของผู้บริโภคเปลี่ยน**จากการบริโภคข้าวลดลงแต่ต้องการข้าวที่มีคุณภาพมากขึ้น ทั้งความหอม ความนุ่ม และความปลอดภัย โดยต่างประเทศที่เป็นลูกค้าหลักของไทย เช่น จีน ได้มีมาตรฐานของตนเองที่มีลักษณะเฉพาะ จึงเป็นความท้าทายที่มากกว่าเดิม ในขณะที่เดียวกันโอกาสเปลี่ยนจากการมีเทคโนโลยีที่จะมาช่วยทั้งการตลาดและการผลิต

(2) **อะไรเป็นอุปสรรคในการปรับตัวของภาคเกษตรอีสาน** เกษตรกรมักมองว่ายังไม่ถึงเวลาเปลี่ยนแปลง ขณะที่อีกกลุ่มปรับตัวช้า เพราะอยู่ไกลความเจริญ จึงเข้าถึงข้อมูลและบริการได้ล่าช้าและยาก อีกทั้งไม่มีการจัดบันทึกเพื่อส่งต่อความรู้ นอกจากนี้ การส่งเสริมจากภาครัฐเป็นนโยบายแบบเหมารวม ไม่เหมาะสมกับเกษตรกรแต่ละกลุ่ม

(3) **แนวทางการปรับตัวของภาคเกษตรอีสาน** ต้องเริ่มจากความเชื่อ **มีความรู้ และลงมือทำ ความเชื่อ**นั้นต้องเชื่อก่อนว่า ทุกอย่างสามารถเป็นไปได้ จึงจะเปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ เช่น การทำนาหยอดแบบแห้งที่เหมาะสมกับบริบทภาคอีสานเพราะทนแล้งได้ดี ช่วยให้ข้าวแห้งรากลึก ลดต้นทุนจากการใช้เมล็ดพันธุ์จาก 35 กก.ต่อไร่ เหลือเพียง 1 กก. ต่อไร่ แต่เพิ่มผลผลิตได้ 2 เท่า ต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 2-3 ปี จึงจะเห็นผลลัพธ์ **ความรู้** ควรมีความรู้ที่ถูกต้องและควรหมั่นสอบถามผู้รู้อย่างสม่ำเสมอ **และการลงมือทำ** ในระยะแรกอาจเริ่มจากการแบ่งพื้นที่ทำการทดลอง เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่กลัวความเสี่ยงด้านรายได้ซึ่งได้เพียงปีละครั้ง นอกจากนี้ เกษตรกรควรต้องเป็นทั้งผู้ผลิต ผู้ประกอบการ นักการตลาด และนักวิจัย โดยรวมกลุ่มเรียนรู้ด้วยกันอาศัยประโยชน์จากความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน **โดยสิ่งสำคัญ** คือ เกษตรกรต้องตระหนักว่า ทุกอย่างย่อมมีการเปลี่ยนแปลง **ต้องพร้อมปรับตัว** สำหรับนโยบายภาครัฐควรปรับเปลี่ยนตัวชี้วัด (KPI) จากเน้นเป้าหมายระยะสั้นเป็นค่านิ่งถึงประโยชน์ระยะยาว สนับสนุนการทำงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญต้องทำให้เกษตรกรตระหนักว่าการช่วยเหลือจากภาครัฐไม่ได้มีตลอดไป และการช่วยเหลือจากภาครัฐไม่ควรอยู่ในรูปแบบที่ทำให้เกษตรกรไม่ปรับตัว